

Deusto
Facultad de Educación y Deporte
Universidad de Deusto
Faculty of Education and Sport

Adimen-gaitasun handiko ikasleei hezkuntza-erantzun inklusiboa emateko egindako hautemate eta identifikazio prozesuaren aplikazio pilotoa derrigorrezko hezkuntzan

Miryam Martínez Izaguirre
Deustuko Unibertsitatea - Hezkuntza eta Kirol Fakultatea

Deusto
Facultad de Educación y Deporte
Universidad de Deusto
Faculty of Education and Sport

Dislexia eta AGH

DISLEXIA-ADIERAZLEAK. Arazoak:

- Irakurketa, idazketa eta ortografia.
- Antolaketa, epe laburreko memoria, kalkulua.
- Norabidea, ulermena, kontzentrazioa.

NORTASUNA: GAITASUN HANDIAK ETA DISLEXIA

- Sentikorrak eta haien zailtasunen jakitun.
- Norberaren gaitasunen eta idatzizko produzioen arteko aldea
- Eskorrak, perfekzionistak edo oso autokritikak.
- Egiaren eta justiziaren zentzia
- Helduen konpainia nahiago izatea

DEFINTSA-MEKANISMOAK:

- asperdura adierazten dute
- irakasleak edo eskola kritikatzin dituzte
- ikasgelako pailazo bihurtzen dira
- zailak iruditzen zaizkien lanak modu sortzailean saihesten dituzte
- eroso sentitzen diren gaiengana desbideratzen dira
- ahulak diren eremuetan jarduerei uko egin diezaioke. Eta muturreko kasuetan, erabat aldentzen dira.

IKASGELAN NABARMENDU ETA IKUS DAITEZKEEN EZAUGARRIAK:

- ahozko adierazpenerako gaitasun handia
- komunikazio-gaitasun bikaina
- Hiztegi aberatsa
- goi-mailako errendimendua gelako eztabaidetan
- umore sofistikatua
- Arazoak konpontzea eskatzen dituzten atzeturako ondo moldatzen dira
- Sarritan, sormenezko konponbideekin harrizten dute irakaslea.

[Bideoa](#)

(Scottish Network for Able Pupils, 2009)

GAITASUN HANDIKO IKASLEEN ESKOLAKO ERRENDIMENDUA

GAITASUN HANDIKO IKASLEEN ESKOLAKO ERRENDIMENDUA

- Gaitasun orokorreko testetan puntuazio altuak aurkezteak ez du zertan esan behar beti lorpen akademiko onak egongo direnik, edo ikasgelan ikasteko prozesuan parte hartuko dutenik edo inplikatuak direnik.
- AHG duten ikasleen errendimendu baxuak espero den lorpenaren (gaitasun kognitiboaren inguruko probetan eta errendimendu probetan frogatutako gaitasunetik eratorritakoa) eta errealitatean lortutakoaren (errendimendu akademikoa) arteko desadostasuna aipatzen du.

(Tan, Kian Tan y Surendran, 2019)

GAITASUN HANDIKO IKASLEEN ESKOLAKO ERRENDIMENDUA

I. PROFILA: ARRAKASTATSUAK

- Erraz identifikatzen dira ikastetxeetan, errendimendu akademikoa, portaera eta autokontzeptu ona erakusten baitute.

II. PROFILA: ADRATZALEAK EDO DIBERGENTEAK

- Sormen maila altua erakusten dute, umore ironikoa, irakaslearen autoritatea zalantzan jartzen dute eta jarrera disruptiboak aurkezten dituzte. Ekintza horiek autokontzeptu baxuarekin batera, zaugarria eta zaila da irakasleek antzematea, prestakuntza ona ez badute behintzat.

III. PROFILA: UNDERGROUND

- Kideengandik onartuak izan daitezke, beren gaitasuna inibitzen dute eta beren ahalmenen azpitik aritzen dira. Segurtasun eza eta haien gaitasuna aitortzeko beldur dira. Profil honetan emakumezko ugari dago.

(Betts y Neihart, 1988)

Deusto
Facultad de Educación y Deporte
Universidad de Deusto
Faculty of Education and Sport

Emakumea eta gaitasun handiak

- Historian erreferente eskasak:** bere gaitasuna gutxietsita egon da, emakume gutxi eskolako testuetan.
- Genero-identitate** eralditzeko prozesuak eragina du hezkuntza- eta lan-ibilbidean.
- Oztopo sozialak:**
 - Kritikaleko sabala (idatzi gabeko arauak, goi-zuendarditarako sarbidea zailtzen dutenak)
 - Lurora itsaskorra (estereotipoak eta genero-rolak baneratzeko)
- Oztopoak garapenean** (Kerr, 1997; Reis, 2000):
 - Arrakasta lortzeko zailtasunak.
 - Arrakastarako beldurra eta gaitasunak eskutatzea.
 - Perfekzionismo handia.

- Haur Hezkuntza:** gaitasun handia mutlek baino lehenago adierazten dute.
- DBH-ren hasieran:** errendimendu handia eta mutlen arteko curriculum-interesak dituzte.
- DBH - Batxilergo:**
 - Adimena eta talentua vs. arrakasta eta feminitate.
 - Zaila da nerabezaroan gaitasuna eta generoa bateratzen ikastea.
 - Beren gaitasunagatik gelakideek baztertzeko beldur dira.
 - Onartuak izateko beren lorpenak sakrifkatzen dituzte, eta oharkabean pasatu nahi dute.
- Goi-mailako hezkuntza:** errendimendu handia dute, baina euren gan konfiantza galtzen dute. Etorbizuneko helburuak eta planak murrizten dituzte.
 - Iruzurgilearen sindromea:** adimen-faltsutzearen pertzepzioa (autoestimua txikia, larritasuna, kanpoko arrazioei egotzitako arrakasta, engainu-sentsazioa).
 - Erle erreginaren sindromea** (Pérez, 2002): arrakasta lanean, bikote eta ama moduan. Niakututa, bere buruari errua botatzen dio lanean eta familian behar adina ez egiteagatik.

(Trillo, 2012)

GAITASUN HANDIKO IKASLEEN ESKOLAKO ERRENDIMENDUA

IV. PROFILA: HASERREAK

- Irakasleek baztertuta, beraien beharrei erantzuten ez dutela somatzen dute, alferrak, desinteresatuak, despistatuak, aspergarriak edo karganteak direla uste ondoren. Errealitate horrek autokontzeptu baxua eta errendimendu baxua erakustera eramaten ditu ikasle hauek.

V. PROFILA: BIRBITAN IDENTIFIKATUAK

- Dohaintasunaz gain, nolabaiteko desgaitasun edo ikasteko zailtasuna dute. Horrek bere detekzioa zailtzen du eta autokontzeptu baxua sortzen du. Zailtasunarekiko arreta jasotzen dute, ez gaitasun handiarekiko.

VI. PROFILA: AUTONOMIAK

- Familian identifikatutako ikasleak, hezkuntza sistemara modu positiboan egokitzeko gai direnak. Bertan bere kezka eta interesen erantzuna aurkitzen dute. Autokontzeptu ona dute, komunikaziorako trebetasunak dituzte, eta lidergoa izan dezakete ikaskideen artean.

(Betts y Neihart, 1988)

AGH duten ikasleen eskola-errendimendua

“Muchos de los desajustes emocionales y sociales que a veces observamos en este alumnado tienen su origen en la falta de reto y de un entorno educativo estimulante desde edades tempranas. Esta falta de reto limita el desarrollo de sus fortalezas internas y, en consecuencia, su capacidad para obtener logros, impactando nuevamente en su autoestima y desarrollo emocional.” (Tourón, 2019).

Ba al da errendimendu altua gaitasun handiko ikasleen ezaugarria?

Gaitasun handiak lorpen handiak ekar ditzake, baina kasu askotan ez dira dohain bereziak ikusten ikastetxean. Kasu horiek, “berandu loratu” arren, helduaroan aparteko lorpenak aurkeztu ahal dituzte (Pfeiffer, 2012).

Esku-hartze egokia behar dute eta hori izateko eskubidea dute.

ERRENDIMENDU BAXUA

“Ikasten da” urtez urte. Izan ere, gaitasun kognitiboaren eta jasotako hezkuntza-proposamenaren arteko aldearen ondoriozko asperdurak eskola-interesik eza, komunikazio-eza, urruntzea edo indarkeria eragiten ditu (Delisle & Galbraith, 2002).

Eskola mailan proposatutako ikaskuntza zailtasunak ez aurkitzeak ez du eskatzen ikasleek autorregulaziorako ikaskuntza estrategiak garatzea. Beraz, ikasturteak aurrera egin ahal, ikasleek ez dituzte ikaskuntza estrategiak garatu hezkuntza jarduerari behar bezala aurre egiteko.

AGH duten ikasleen eskola-errendimendua

Zer dago errendimendu baxuaren atzetik?

Deprezioa

Antsietatea

Perfekzionismoa

Autoestimu baxua

Estrategia desgokiak

Giza heldutasun falta

Aurkitu ez diren ikasteko defizitak

ikaskuntza eta autoerregulazioa oztapatzen dituzte

Bigarren Hezkuntzan:

- Autoefikazia maila baxua
- Lorpen itxaropen baxuak
- Erregulazio falta (Ridhote, Matthews, y Flowers, 2014).

(Tan, Kian Tan y Surendran, 2019)

AGH duten ikasleen eskola-errendimendua

- Topatutako gainontzeko aldagaiak:

Garapen motor fina garapen kognitiboaren atzetik, honen iragarle argia

Errendimendu eta iraunkortasun puntuazio txikiagoak (Stoeger y Ziegler, 2012; Stoeger, Ziegler, y Märtzogl, 2008).

Errendimendu baxua matematiketan, arlo honetan oso gaitasun handia izan arren (Ziegler y Stoeger, 2010)

Kasu hauetarako eskoletako kalifikazioak ez dira iragarle onak (Staudt y Neubauer, 2006)

(Tan, Kian Tan y Surendran, 2019)

Arrakasta lortzeko oztopoak

- Hezkuntza-maila baxua eta/edo familiaren konpromiso eza.
- Irakasleek eta/edo familiek eragindako Pigmalion efektu negatiboa.
- Hezkuntza programa osagarrietarako sarbiderik ez izatea.
- Hezkuntza-sistemak eskainitako erantzun eskasa.
- Irakasleen prestakuntza eskasa AGH-en inguruan edo ikasle horienganako itxaropen txikia.
- Jatorri soziokultural edo ama-hizkuntza desberdina.
- Kideen eragina edo jarrera negatiboak.
- Goi mailako hezkuntza jasotzeko aukera falta edo ezjakintasuna (motibazioagatik edo pobreziagatik).

(Sastre-Riba, 2014)

AHG + ERRENDIMENDUAN OINARRITUTAKO DETEKZIOA ETA ESKU-HARTZEA EZ DA ERAGINKORRA EZTA EKITATIBOA ERE

BEREN ERRENDIMENDUAZ IKUSGAI

AACC

BEREN ERRENDIMENDUAZ IKUSTEZINAK

Ur azpian urrea topatzen ikasi behar dugu (Silverman, 2013)

Esku-hartzea EZ da bideratu behar **SOILIK** errendimendu altua adierazten dutenentzat.

Erronka maila handitzen, haien ikasteko estiloa egokitzen, indarguneak eta ahulguneak jorratzen oinarritzen den esku-hartzeak, hauxe hobetzen du: errendimendua, ongizate emozionala, autokontzeptua eta harreman sozialak.

Todos somos genios. Pero si juzgas a un pez por su habilidad para trepar a los árboles, vivirá toda la vida pensando que es inútil

Albert Einstein

Adimen-gaitasun handien garapena eta kristalizazioa.

- Garapen-ibilbideak
- Gaitasun handiaren adierazpena baldintzatzen duten faktoreak

Kontuan hartzeko

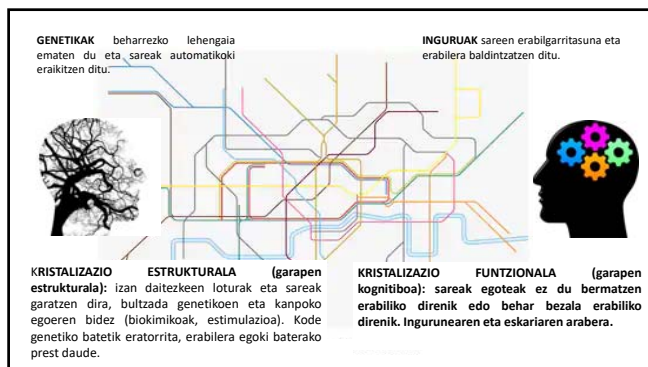
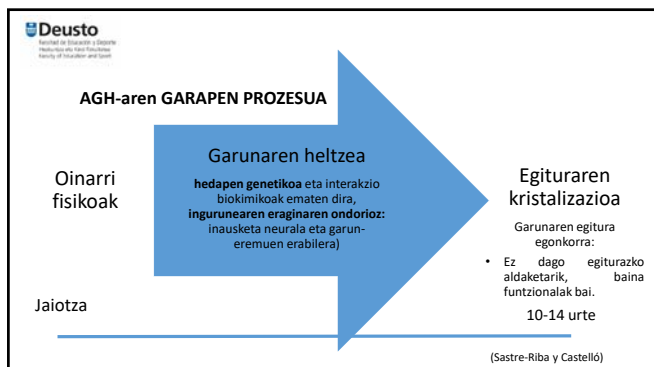
Identifikazio goiztiarrak talentu simple, konplexu, konglomeratu eta superdotazioko **profil intelektual** batera hurbiltzen gaitu.

Profil intelektuala **garapen-prozesu bati lotuta** dago.

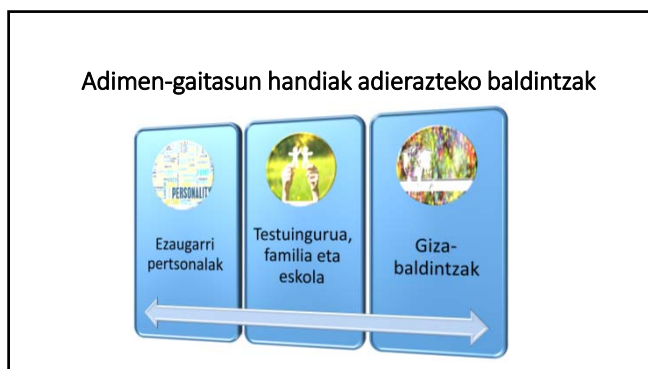
Hala ere, **profil intelektuala konfirmatu** ahal izango da **garunaren heltzea amaitu** ostean (12 urte inguru).

GARAPEN IBILBIDEAK

ADIMEN GAITASUN HANDIAREN ADIERAZPENA: FAKTORE BALDINTZATZAILEAK

Ezagarri pertsonalak

GAITASUN HANDIA BEHAR DA, baina horretaz aparte:

MOTIBAZIOA eta PERTSEBERANTZIA

- Motor nagusia edo eminentzia lortzeko balazta helduaroan.
- Helduaroan eminentzia direnak: motibazio eta pertseberantzia maila handia adierazten dute.

NORTASUNA

Ez dago eredu bakarra, baina ohiko ezagarriak bai, adibidez:

- errealtatearen kontzientzia handiagoa, sentiberatasuna, sentsibilitatea eta irudimena.
- Ahalegin handia eta autodiziplina.
- Haurtzaro zoriontsua
- Lan autonomoaren aldeko lehentasuna
- Coping (persone baten gaitasunak gaitzen omen dituzten arazoei aurre egiteko gaitasuna) eta estresaren kudeaketa.
- Ez datoz bat konbentzionalismoekin, beti onartu denarekin edo ondo ikusita dauden aspektuekin.

[Video](#)

Familia

- Familiaren lana, bereziki gurasoena, kritikoa da talentua garatzeko (Olszewski-kubilius, 2019).
- Ikasteko esperientziak eta aukerak eskaintzen dituzte. Ez kasu guztietan (egoera ahuletan).
- Garrantzitsua da babesa ematen.
- Estresa biziagotu edo arindu dezake.

- (Pigmalion eragin negatiboa izan dezakete seme-alaben gaitasunak ezagutzen ez badituzte. Haien ekintzak gaizki interpreta daitezke (Adibidez: entrenitu egiten zara, ez dituzu lanak amaitzen - hau da, alferra zara, ez duzu irakasleak esandakoa kontuan hartzen - hau da, errespetugabea zara. Batzuetan bakarrik zaude - hau da, ez dakizu lagunak egiten...).
- Familiak coping-aren alde egin dezake, bere gaitasun handia ulertuz eta bere itxaropenak egokituz, eta erronkei aurre egiteko aukera emanez.

Familia

- Klase ertain-altuek maizago identifikatzen dituzte seme-alabak AGHak aurkezten dutenean (gaitasuna nabarmenagoa da).
- Hezkuntza-estilo **AUTORITATIBOAK** (aberasgarria baina zorrotza - kontrola, diziplina eta autoritatea), **AUTORITARIOAREKIN EZ DUGUNA NAHASTU BEHAR**, korrelazio positiboa du AGHko haurren osasun mentalarekin, zoriontasunarekin eta garapenarekin (Bloom, 1985; Olszewski-Kubilius, 2008).
- Familiak hobetzeko jarrera eta kulturarekiko interesa izatea aberasgarria da.
- Hezkuntzari emandako garrantzia, arrakastarako itxaropenek eta seme-alaben gaitasunaren balorazioak eragin nabarmena dute haien ongizatean eta arrakastan.
- Egonkortasuna eta ematen zaien maitasuna funtsezkoak dira estresari eta ingurunera egokitzeko egin behar duten etengabeko ahaleginari aurre egiteko.

Familia

Zer topatu dute ikerketek?

IDENTIFIKAZIOAK FAMILIAREN ERAGIN POSITIBOA SORTZEN DUELA, eta oro har, hauek **hezkuntza autoritatiboa** aurkezten dutela (Olszewski-Kubilius, 2019):

- **Komunikazio irekia eta arrazoitua**, baina itxaropen handiak, **diziplina** justua eta koherentea.
 - **Garapen kognitibo handiagoa** sortzen du (Rudasill, Adelson, Callahan, Houlihan eta Keizer, 2013), **trebetasun sozial hobek** eta gaitasun sozial handiagoa (Olszewski-Kubilius, Lee eta Thomson, 2014).
 - **Perfezionismo osasuntsurantz gidatzen** dute (ikaskuntzari begira (Speirs Neumeister, 2014). Ez dira notetan zentratzen, umeen ikaskuntzan eta garapenean baizik.
 - **Kohesio emozionala eta lotura afektibo sendoak** dituzte.
 - Nerabeek, beren familia, arauak dituen eta antolatuta dagoen lekua dela ikusten dute.
 - **Eredu gisa** jarduten dute beren bizi-ibilbideekin.
 - Seme-alabek dituzten **dohainak baina zailtasunak ere identifikatzen** dituzte.
 - **Gogor egiten** dute haien alde eskolan, laguntza eta zerbitzu bila.
- Estilo kaotikoak, liberalak eta **laissez-fairean oinarrituak, errendimendu baxua eragin dezakete.**
• Estilo **autoritarioek**, perfezionismo disfuntzionala, antsietatea eta autoestima baxua eragin dezakete.

Eskola

- Ikasleen **potentziala garatzeko eta garapen soziala bideratzeko aukera handiak** dituen erakundea da.
- Gaitasun handiak **detektatzeko** eta hauek **kristalizaziorantz estimulatzeko leku egokia** da.
- **AGH-ko ikasleek interakzioa eta hauetan barneratuta izatea** bilatzen dute.
- Renzulliren arabera (2012), curriculum arruntetan proposatzen denaren %40a ez dute behar.
- Beren **hezkuntza pertsonalizatzen ez bada, oztipo bihur daitezke**, eta ondorio ohikoena hauek dira: **motibazio falta, autokontzeptu arazoak**, baita **eskola uztea** ere. Ez dira AGH-ko pertsonen ezaugarriak, erreakzioak baizik.

ONDORIOAK: esku hartzea antolatzeko honako hau ematea exijitzen badugu: potentzial handia + motibazioa + sormena (ongizate egoeretan adierazten dena), **ikasle asko galduko ditugu bidean, eta euren arrakasta-aukerak (pertsonala, soziala eta akademikoa) nabarmen murriztuko ditugu.**

Eskola

- **Zer gertatzen da...?**

Curriculum moldatzen ez denean?

- Frustrazioa, antsietatea, perfezionismo disfuntzionala, autokontzeptu baxua, errendimendu baxua edo produkzio eskasa.

Gelako lanak erronkarik ez duenean edo errepikakorra denean?

- Motibazioa galtzea, kontzentratzeko zailtasuna, lanean eta entregatutako produktuaren arreta falta, ikasteko interes falta, jarrera disruptiboak.

Antzeko gaitasuna duten ikasleekin lan egiten ez dutenean?

- Autokontzeptu sozial baxua, autoestimu baxua, ongizate pertsonalaren desoreka.

Baldintza sozialak

- **Kulturak bultzatzen diren talentuetan** eragina du. Futboleko harrobiak (Brasil), Ekialdeko Europan gimnastak, Erdialdeko Europan musika-talentuak, ekintzaileak (sortzaileak) Estatu Batuetan.
- Gaitasun handiko ikasleen **testuinguru sozialean baloratutakoaren arabera, beren talentua garatzeko aukera gehiago edo gutxiago izango dituzte**, eta gehiago edo gutxiago baloratuko dira.
- **Jaiotza-ordenak arrakastaren inguruan duen eragina, une sozialaren arabera.**
 - Lehenseme-alabak arrakastatsuenak dira gatazka-garailan, gerran, zailtasunetan...
 - Ertainak bake-garailan, elkarriketa- eta ulermen beharra dagoenean negoziatio-garailan,
 - Eta txikiak errebindikazio eta iraultza-uneetan, ezarritako arauak hausteko orduan.
- **Zortea:**
 - Zorik eragindakoa.
 - **Intentsitatez biltua.** Prestakuntza bizia, une egokia aprobetxatzeko.

Ibilbidearen balioa

- **Kristalizazioa**, garuneko arkitektura onaren menpe ez ezik, **jarraitutako ibilbidearen menpe egongo da**. Ibilbide on batek:
 - **Ikaskuntzen eritmoak eta sakontasuna errespetatzen ditu.**
 - **Eserientzia onak eskaintzen ditu** (egindako jardueren kopurua ez da esanguratsua, **kalitatea eta sakontasuna** baizik).
 - **Zerbait egiten emandako denbora ez da esperientzia**, eta are gutxiago **bikaintasuna**. Urte askoan zerbait gaizki egin daiteke.
 - **Bikaintasuneko erreferenteak funtsezkoak dira** (familian edo ikastetxetik kontaktua bultzatzen denean). Gidatzen eta Feed-back-a eskaintzen duen **mentoretza funtsezkoa** da.

Bikaintasunaren adibide batzuen ibilbideen azterketa

MARIE CURIE – Bikaintasuna kimikaren arloan

EZAUGARRI PERTSONALAK	<ul style="list-style-type: none"> - Coping – Zentzurik gabeko eta inposatutako edozein arauren aurka - Motibazioa eta pertseberantzia – Espiritualtasun handia
FAMILIA TESTUINGUA	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomikoki gutxietsia baina oso kultura (zientzia eta musikarekin harremana) - Kohesio handia, ulermen eta laguntza emozionala. Baloak eta adibideak. - Aita mentore moduan aritzen da (irakaslea). Senarraren laguntza.
ESKOLA TESTUINGUA	<ul style="list-style-type: none"> - Eskola-eskakizunak gainditzen ditu. - Hala ere, eskola-metodologiari erantzun zion: "Eta eskola? A, eskola! "Batzuetan iruditzen zait hobe litzatekeela haurrak itotzea gaur egungo eskoletan sartzea baino".
GOI MAILAKO IKASKUNTZAK	<ul style="list-style-type: none"> - Baliabiderik gabe, ahalegin handiak eginez unibertsitateko aukera bilatzen du. Bi karrera ikastea eta doktoretza egitea lortzen du.
TESTUINGURU SOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> - Bere esparrua baloratzen du, baina ez emakumeentzat. - KRISTALEZKO SABAIA HAUSTEN DU ahalegin handiarekin (alabak etxean hezten ditu, arropa josi egiten die...)

STEVE JOBS – Elektronikaren eta teknologiaren alorreko bikaintasuna

EZAUGARRI PERTSONALAK	<ul style="list-style-type: none"> • Motibazio eta sormen handia bere intereseko arloetan. • Pertseberantzia maila handia, frustrazioarekiko tolerantzia, erresilientzia eta coping-a.
FAMILIA TESTUINGUA	<ul style="list-style-type: none"> • Armeniar jatorriko familia etorkin batek adoptatua. Baliabide ekonomiko gutxi. • Laguntza emozionala familian eta haren intereseko arloetan: elektronika. • Garapen espirituala.
ESKOLA TESTUINGUA	<ul style="list-style-type: none"> • Eskolako ibilbide konplexua. • IRAKASLEAK (ikusi eta sinetsi egin zuen). "Beste irakasle batengandik baino gehiago ikasi nuen, eta emakume horrengatik izan ez balitz, ziur nago kartzelan amaituko nuela". "Berak zerbait ikusi zuen nigan" • MENTORETZA (Hewlett Packard-en, 12 urtetik aurrera).
GOI MAILAKO IKASKUNTZAK	<ul style="list-style-type: none"> • Nahiz eta zailtasun ekonomikoan ondorioz unibertsitatek desmatrikulatu behar izan, ikasteko motibazioari eusten dio eta unibertsitatean entzule moduan jarraitzen du.
TESTUINGURU SOZIALA	<ul style="list-style-type: none"> • Mountain View-en hazten da – industria elektronikoaren epizentroan.

TRESNAREN APLIKAZIOA

BEHAKETA

DETEKZIOA

